BØRNE- OG UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR UNDERVISNING OG KVALITET

KØBENHAVNS PROFESSIONS HØJSKOLE

Dagtilbud i Ukraine

Informationsmaterialet er udarbejdet af Københavns Professionshøjskole (v. lærer og ekstern konsulent Elina Maslo og lektor og ekstern konsulent Inga Kapustian) for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Børne- og Undervisningsministeriet.

København, oktober 2022

Indhold

Dagtilbud i Ukraine 3

Fakta om dagtilbud i Ukraine 4

Aldersperioder i dagtilbud 4

Alder og antal børn i grupper i dagtilbud 5

Typer af dagtilbud i Ukraine 6

Offentlige børnehaver i Ukraine 6

Mål, rammer og regler for dagtilbud i Ukraine 7

Formål med dagtilbud i Ukraine 8

Uddannelsesprincipper i dagtilbud i Ukraine 8

Den nationale standard for dagtilbud i Ukraine 8

Pædagogiske læreplaner i Ukraine 9

Nøglekompetencer for børn i dagtilbud i Ukraine 10

Udviklingsprogrammer til børn 10

Samarbejde med forældre 12

Uddannelse af pædagoger i Ukraine 13

Referencer 14

Dagtilbud i Ukraine

Dette hæfte henvender sig til fagprofessionelle i Danmark, som arbejder med fordrevne børn og familier fra Ukraine.

Sådan kan du bruge hæftet

Viden om barnets baggrund og erfaringer kan medvirke til at etablere en god praksis for modtagelse af nyankomne børn i de danske dagtilbud. Den information, der gives i dette hæfte, kan således være brugbar viden for fagprofessionelle i Danmark, som skal modtage fordrevne børn og samarbejde med deres familier.

Læsevejledning

I hæftet gives et kort, overordnet indblik i dagtilbudsområdet i Ukraine. Først opridses en række fakta om dagtilbud i Ukraine, herunder om alder og normeringer i de ukrainske dagtilbud. Dernæst beskrives de mest brugte typer dagtilbud i Ukraine, og der gives en beskrivelse af mål, rammer og regler for dagtilbud i Ukraine samt principper for forældresamarbejde. Til slut findes en kort beskrivelse af uddannelse af pædagoger til dagtilbud i Ukraine.

Materialet er blevet udviklet på baggrund af de dokumenter, som er tilgængelige via de officielle hjemmesider i Ukraine. Dagtilbudsområdet i Ukraine er dermed beskrevet med udgangspunkt i 'Lov om dagtilbud', vedtaget af Ukraines regering, samt den nationale standard, som udvikles af Ministeriet for Uddannelse og Videnskab i Ukraine. Der henvises også til de lokale pædagogiske læreplaner, som bliver brugt på de enkelte daginstitutioner i Ukraine.

Fakta om dagtilbud i Ukraine

Alle børn i Ukraine har mulighed for at gå i gratis dagtilbud, før de kommer i skole, som starter ved 6-7-års alderen. Fra 5-års alderen skal alle børn begynde på et skoleforberedende forløb.

Der findes mange forskellige typer dagtilbud i Ukraine, som er tilpasset barnets behov, livssituation og forældrenes ønsker. Fælles for dem alle er, at de arbejder ud fra en politisk ambition om, at barnet skal møde en holistisk tilgang, hvor målsætningen er at skabe rammer for, at alle børn i førskolealderen udvikler deres potentiale, talenter, individuelle, kognitive og fysiske evner, samt deres kulturelle behov.[1] Dagtilbudsområdet er en naturlig del af Ukraines strategi om livslang læring for alle borgere – fra fødslen og gennem hele livet.

Ifølge Ministeriet for Uddannelse og Videnskab i Ukraine[2] benytter cirka 1,3 millioner ukrainske børn sig af de cirka 14.900 daginstitutioner i Ukraine.[3] Børn starter typisk i børnehaven i alderen to år og begynder i skole som seksårige. Der er tradition for, at spædbørn bliver passet i hjemmet af deres mødre eller bedsteforældre inden start i dagtilbud, og forældre har ret til at være på barsel op til 3 år.

Aldersperioder i dagtilbud

På dagtilbudsområdet i Ukraine skelnes der overordnet set mellem tre aldersperioder:

- Spædbarn (0-1 år)
- Tidlig alder (1-3 år)
- Førskolealder (3- 6/7 år).

I *'Lov om dagtilbud'* [4] i Ukraine opdeles førskolealderen yderligere i følgende perioder:

- Yngre førskolealder (3-4 år)
- Middel førskolealder (4-5 år)
- Ældre førskolealder (5-6/7 år).

Alder og antal børn i grupper i dagtilbud

Aldersopdelingen er gældende princip, når der skal sammensættes grupper af børn i dagtilbud i Ukraine. Følgende normeringer gælder i forhold til de forskellige aldersgrupper:

- Børn under 1-årsalderen – op til 10 børn pr. voksen
- Børn fra 1 år til 3 år – op til 15 børn pr. voksen
- Børn fra 3 til 6 (7) år – op til 20 børn pr. voksen
- Børn i flere forskellige aldre – op til 15 børn pr. voksen
- Børn på internat – op til 10 børn pr. voksen
- Børn på sanatorier (opholdssteder) – op til 15 børn pr. voksen
- Børn med særlige behov – op til tre børn pr. voksen.

Typer af dagtilbud i Ukraine

Der findes mange forskellige typer dagtilbud i Ukraine, og variationen er bl.a. til for at imødekomme børns individuelle behov og forældrenes ønsker. Dagtilbudsinstitution defineres som en institution til børn i alderen mellem 2 måneder og 6/7 år, som varetager opgaver som pleje, pasning, sundhedspleje, opdragelse og uddannelse af børn. Følgende typer dagtilbudsinstitutioner beskrives i *'Lov om dagtilbud'* i Ukraine:

1. **Vuggestue** (til børn i alderen 1-3 år)
2. **Dagpleje** (til børn i alderen 1 -6/7 år)
3. **Børnehave** (til børn i alderen 1-6/7 år)
4. **Daginstitution til børn med særlige behov** (til børn i alderen 2-7/8 år)
5. **Børnehjem til spædbørn** (til børn i alderen 0-3/4 år)
6. **Børnehjem** (til børn i alderen 3-6/7år)
7. **Familiedaginstitution** (til børn i alderen 2 måneder-6/7 år)
8. **Kombineret daginstitution** (til børn i alderen 1-6/7 år).

Der er store regionale forskelle i Ukraine i forhold til hvilke pasningsmuligheder forældre kan vælge til de helt små børn.

I det følgende afsnit beskrives børnehaver som et eksempel på en daginstitution i Ukraine, da det er den mest brugte daginstitutionsform.

Offentlige børnehaver i Ukraine

Der findes både offentlige og private børnehaver i Ukraine.

Offentlige børnehaver er som udgangspunkt gratis, om end der er en meget begrænset forældrebetaling. Forældre kan skrive barnet på en elektronisk venteliste, hvorigennem de får tilbudt plads. Børnehaverne er struktureret efter aldersgrupper. Hver børnegruppe har to pædagoger, som skiftes til at være sammen med børnene. Børnehaver har normalt åbent fra kl. 8 om morgenen til kl. 19 om aftenen, og det varierer, hvor længe det enkelt

barn er i børnehaven om dagen. Til hver aldersgruppe i en børnehave er der tilknyttet en pædagogassistent, som hjælper med at servere mad og gøre rent. Pædagogassistenten har ikke ansvar for uddannelsesmæssige aktiviteter. Børn tilbydes uddannelsesmæssige aktiviteter, morgenmad, to-retters frokost (suppe, hovedret, kød eller fisk, salat og noget at drikke), eftermiddagssnack og aftensmad. Børnehaver betales hovedsageligt af kommunale midler, mens forældrebetaling udgør 500 UAH (*Ukrainsk hryvnia*) om måneden (cirka 100-120 DKK). Alle børn i alle aldre i dagtilbud sover middagslur i tidsrummet fra 13.45 til 15.15. Børnehaverne har åbent hele året, med der kan dog være ændringer i åbningstiderne og holdsammensætning i løbet af sommerferieperioden (juni-september), da mange af børnene tager på ferie med deres bedsteforældre eller bliver hjemme med deres ældre søskende.

7 Mål, rammer og regler for dagtilbud i Ukraine

Dagtilbudsområdet i Ukraine defineres af en række love, som vedtages af den ukrainske regering. Lovene suppleres af nationale læreplaner på dagtilbudsområdet. Dagtilbudsområdet i Ukraine reguleres af *'Lov om dagtilbud'*, som beskriver mål, overordnet struktur, principper og regler for dagtilbud i Ukraine. På baggrund af *'Lov om dagtilbud'* udvikler Ministeriet for Uddannelse og Videnskab den nationale standard,[5] som definerer kompetencemål og beskriver rammer for udvikling af de lokale pædagogiske læreplaner på de forskellige daginstitutioner i Ukraine. Der findes syv forskellige pædagogiske læreplaner i Ukraine, som de enkelte daginstitutioner kan vælge imellem. På baggrund af disse dokumenter udvikler de enkelte daginstitutioner lokale étårige pædagogiske læreplaner.

Formål med dagtilbud i Ukraine

Formålet med dagtilbud i Ukraine er gennem en holistisk tilgang til barnet at skabe rammer for alsidig udvikling af barnet i førskolealderen i overensstemmelse med barnets potentialer, talenter, individuelle, kognitive og fysiske evner, samt kulturelle behov. Det overordnede formål for alle dagtilbud i Ukraine er at sikre barnets ret til en uddannelse i førskolealderen, barnets fysiske, kognitive og åndelige udvikling, socialisering og parathed til livslang læring.

Uddannelsesprincipper i dagtilbud i Ukraine

Dagtilbud i Ukraine følger nedenstående principper, som er defineret i *'Lov om dagtilbud'*. Dagtilbud skal:

- Give lige adgang for alle borgere
- Sikre lige muligheder for alsidig udvikling til alle børn
- Have fokus på balancen mellem udvikling, uddannelse og træning af barnet
- Sikre samarbejde mellem forældre og fagprofessionelle i dagtilbud
- Sikre samarbejde mellem dagtilbudsområdet og indskoling
- Have fokus på udvikling af barnets identitet gennem elevcentreret tilgang
- Have fokus på mere demokratisk og personcentreret pædagogisk proces
- Fokusere på barnets sundhed i førskolealderen.

Den nationale standard for dagtilbud i Ukraine

Den gældende nationale standard for dagtilbud i Ukraine blev vedtaget i januar 2021. Her beskrives de grundlæggende kompetenceområder, der skal arbejdes med i daginstitutionerne i Ukraine. De er:

- Barnets personlighed
- Barnet i sensorisk-opdagende rum
- Barnet i naturmiljø
- Barnets leg
- Barnet i samfundet
- Barnets udtryksfærdighed
- Barnet i kunstens verden.

Disse hovedkomponenter skal udgøre kernen i ethvert pædagogisk arbejde på daginstitutionerne i Ukraine.[6] Der er tradition for, at de ukrainske daginstitutioner vælger en specialiseret retning. Således er der i den nationale standard beskrevet følgende valgfrie muligheder for specialeret uddannelsesretning:

- Barnets personlighed. Sportsspil
- Barnet i sensorisk-opdagende rum. Computer
- Barnets sprog. Grundlæggende literacitet
- Barnets sprog. Fremmedsprog
- Barnet i samfundet. Social og økonomisk literacitet [7]
- Barnet i kunstens verden. Koreografi.

Når de fagprofessionelle eksempelvis vælger at arbejde med retningen *'Barnets personlighed. Sportsspil'*, arbejdes der både med udvikling af barnets personlighed og dets viden og færdigheder, samt spil som skak, fodbold, basketball og andre sportsspil.

Når man modtager en familie fra Ukraine, kan den fagprofessionelle derfor med fordel tale med familien om, hvilket dagtilbud barnet benyttede sig af i Ukraine, og hvilke kompetenceområder familien særlig er optaget af i forhold til barnets udvikling, og om familien har valgt en bestemt specialiseret uddannelsesretning for barnet.

Pædagogiske læreplaner i Ukraine

Med udgangspunkt i den nationale standard, en eventuel specialisering og/eller et udvalgt udviklingsprogram til børn formulerer hver enkelte daginstitution en årlig pædagogisk læreplan.[8] Den lokale pædagogiske læreplan begrunder den pædagogiske tilgang og beskriver de enkelte emner og aktiviteter, som planlægges til det kommende år.

Nøglekompetencer for børn i dagtilbud i Ukraine

For at styrke kontinuitet mellem førskoleuddannelse og grunduddannelse i Ukraine har man valgt at opstille en række nøglekompetencer, som går på tværs af dagtilbud og indskoling. Disse nøglekompetencer er:

- At være kreativ og proaktiv
- At kunne styre sine følelser
- At udtrykke og begrunde egne meninger
- At tænke kritisk
- At træffe beslutninger
- At løse problemer
- At samarbejde med andre.

Udviklingsprogrammer til børn

Med udgangspunkt i hovedkompetencerne, der er beskrevet i den nationale standard for dagtilbud, samt ovennævnte muligheder for specialisering, bliver der i Ukraine udviklet en række såkaldte *'Udviklingsprogrammer til børn'*.[9] De enkelte daginstitutioner har mulighed for at vælge at arbejde med et af disse programmer. Beslutningen bliver taget lokalt på de enkelte daginstitutioner. Forældrene har mulighed for at vælge den daginstitutionen, som arbejder med det udviklingsprogram, som forældrene finder relevant for deres børn.

De mest anvendte udviklingsprogrammer er de fire nedenstående:

1. **'Sikker start'** – et udviklingsprogram, som har til formål at fremme barnets afbalancerede, personlige udvikling i en særligt tilrettelagt interaktion mellem barn og voksen.
2. **'Barnet'** – et udviklingsprogram, som i endnu højere grad end normalt tager udgangspunkt i det enkelte barns personlighed, evner og behov. Der arbejdes med at udvikle barnets nysgerrighed, åbenhed, ønske til at lære og at kommunikere.

3. **'Ukrainsk førskole'** – et udviklingsprogram, som implementerer en helhedsorienteret tilgang til førskoleuddannelse med en helhedsforståelse af verden, sund livsstil og gode medborgerskabsevner som mål.
4. **'Jeg er i en del af verden'** – et udviklingsprogram, som værdsætter udvikling af en aktiv livsindstilling, udvikling af kreativitet, positiv tilgang til sig selv og andre.

Af andre udviklingsprogrammer kan eksempelvis også nævnes *'At lære at leve sammen'*, *'Kærlighedens kerne'*, og *'Ukraine er mit fædreland'*.

Samarbejde med forældre

Samarbejde med forældre er en vigtig del af arbejdet i dagtilbud i Ukraine. De nationale standarder angiver retning for barnets udvikling både for daginstitutionerne og for forældrene. Forældre kan bruge de nationale standarder som pejlemærke i deres tilgang til barnets udvikling. Forældresamarbejde er ligeledes skrevet ind i de nationale standarder, hvor familiens rolle beskrives som væsentlig for udvikling af barnet.

Kommunikation mellem de fagprofessionelle og forældre finder sted i hverdagene, når forældrene afleverer og henter deres børn. Forældre informeres om aktiviteter i dagtilbud igennem elektroniske kommunikationskanaler.

I de ukrainske daginstitutioner er der rig tradition for at forberede og fremføre forestillinger for børns forældre og bedsteforældre. Traditionelt opføres der en årlig forestilling i oktober (efterårsferie, fejring af græskar), december (fejring af nytår), marts (fejring af forår), maj (farvel til de børn, som afslutter børnehave og begynder i skole).

Uddannelse af pædagoger i Ukraine

En ansættelse som pædagog i dagtilbud kræver en afsluttet professionel uddannelse inden for førskoleområdet. Unge mennesker som har afsluttet 9. klasse i Ukraine kan studere på et pædagogisk college. En fuldtidsuddannelse på et pædagogisk college varer 3 år og 10 måneder. De fleste daginstitutioner ansætter pædagoger efter afsluttet collegeuddannelse. Nogle private daginstitutioner ansætter pædagoger med en 4-årig bacheloruddannelse fra et akademi eller et universitet.

Der findes mange muligheder i hele landet for efteruddannelse og videreuddannelse for pædagoger, herunder kurser af 3-12 måneders varighed.

Referencer

[1] Om dagtilbud i Ukraine på engelsk – Ministeriet for Uddannelse og Videnskab i Ukraine

[2] Om dagtilbud i Ukraine på ukrainsk - Ministeriet for Uddannelse og Videnskab i Ukraine

[3] Ukraine er et land med ca. 41 mio. indbyggere, herunder ca. 8 mio. børn under 18 år

[4] Lov om dagtilbud i Ukraine på engelsk

[5] Den nationale standard for dagtilbud i Ukraine på ukrainsk

[6] Den nationale standard og dets hovedkomponenter på engelsk

[7] Kompetencen "social og økonomisk literacitet" handler om deltagelse i familiens budgetplanlægning, viden om forbrugskultur, færdighed i effektiv brug af penge, samt evnen til at spare.

[8] Et eksempel på en pædagogisk læreplan i Ukraine på ukrainsk

[9] Udviklingsprogrammer til børn på ukrainsk